

Stvaralački portret pisca i životopis:

Turgenjev je rođen 9. Studenoga 1818. godine u Orelu na vlastelinskom posjedu svoje majke u Spaskom-Lutovinovu, nedaleko od grada Mcenska. Majka mu je bila načitanu i obrazovanu ženu. Bio je odgajan guvernantama i odgojiteljima, te školovan u internatima. Od djetinjstva je stjecao široku naobrazbu i kulturne navike. U kući su imali bogatu biblioteku francuskih i njemačkih knjiga. Nerado se prisjećao djetinjstva, jer je majka strogo postupala s njim. Bio je svjedok mukotrpnog života kmetova, pa je zamrzio kmetstvo i gospodsku samovolju. U internatu u Moskvi je dobro naučio francuski i njemački jezik. Preselio se s roditeljima u Petrograd, gdje je nastavio studirati književnost i povijest. Povijest antike i srednjeg vijeka predavao mu je autor Mrtvih duša N. V. Gogolj. Po običaju onog doba da bi upotpunio svoju naobrazbu nastavio je studirati u inozemstvu. Godine 1843. Turgenjev je objavio svoje prvo djelo, puškinovsku poemu Paraša. Prestao je pisati stihove kada se upoznao s francuskom opernom pjevačicom španjolskog podrijetla Paulinom Viardot, s kojom je vezao svoju daljnju sudbinu. Napustio je namještenje i s njom otputovao u inozemstvo, te se nastavio baviti književnim radom pišući ponajviše pripovijetke i drame. Kada je umro Gogolj, bio je ogorčen zbog suzdržljivosti vlasti tiska prema tom žalosnom događaju, te je napisao nekrolog u kojem je dao maha svojim osjećajima. U Petrogradu je cenzura zabranila izlazak toga nekrologa, ali je objelodanjen u Moskvi. Tada je car naredio da se autor kazni sa mjesec dana zatvora, a pravi je povod tome knjiga zbirke pripovjedaka *Lovčevi zapisi*. Bio je budno praćen od strane policije i nastavio se baviti književnim radom. Burne polemike je izazvao roman *Očevi i djeca*, gdje je prikazao sukob između starog i mladog naraštaja, a to je bio u stvari sukob između liberala i demokrata-prosvjetitelja. Njegova djela su se paralelno prevodila i na strane jezike. Otputovao je u inozemstvo i dolazio u sukob sa istaknutim književnicima. Turgenjev se iskušao u svim književnim žanrovima i postigao zavidne uspjehe, posebno u romanima, no on je nadasve pripovjedač. On je nenadmašiv u ležernom i lirskom pripovijedanju o onome što je sam doživio ili čuo od drugih. Premda u njegovim romanima nema nikakve fabule, autor nam neprestano zaokuplja pozornost upoznajući nas s vrlo zanimljivim likovima i lijepim krajolicima. Njega su oduvijek zanimali portret i pejzaž. Istinito je prikazivao životne prilike ruskih kmetova i njihovih gospodara, što je tada bila teška optužba tadašnjeg društvenog poretka. Zato je imao neprilika sa tadašnjom vlasti. U njegovom pripovjedalaštvu igra jezik s kojim se izražava. Svi poznati ljudi su mu upućivali pozitivne kritike za njegova djela. Pjesnik okom umjetnika promatra prirodu i objektivno ju opisuje. Tako je Dostojevski za njega napisao kako je čovjek sa mnogo rijetke sreće: "Pjesnik, talent, aristokrat, ljepotan, bogat, mudar, naobražen – ne znam što mu sve priroda nije dala."

Međutim, unatoč strogoj cenzuri, svakojakim zabranama i pritiscima vlasti, u tim godinama je započelo zlatno doba ruske realističke književnosti. Mnogi su svoja djela kriomice objavljivali. Tako je Turgenjev napisao: "Teško da može itko od današnjih ljudi shvatiti kakvom je ropstvu bila podvrgnuta tiskana misao svakog časa i na svakom mjestu. Književnik, nije se mogao drugačije osjećati nego kao krijumčar."

Njegov način pisanja je snažno utjecao na razvoj hrvatske književnosti, tj. hrvatskog realizma. Nakon prvog prevedenog djela *Faust*, njegova djela su se prevodila više nego od bilo kojega drugoga stranoga pisca. U novinama su se mogla pročitati djela: *Tri susreta*, *Mumu*, *Ukoljica*, *Prva ljubav*, i *Dnevnik suvišnog čovjeka* i roman *Plemićko gnijezdo* i *Rudin*. Tako je Šenoa

pozvao hrvatske književnike da se ugledaju na njegov način pisanja. Njegov veliki utjecaj je bio na hrvatske pripovjedače, odvrćajući im pozornost od fabuliranja na prikazivanje socijalnih problema i razvijanje ilirskih elemenata u svojim djelima.

Tema: Izrugivanje ruskog plemstva i težak položaj seljaka i kmetstva.

Problematika koja se obrađuje:

- mukotrpan život kmetova
- gospodska samovolja
- opis stvarnih likova seljaka i plemića
- opis nerazumijevanja plebejskih intelektualaca i konzervativnog plemstva

Struktura djela:

Zbirka od dvadeset pet pripovijedaka, u kojima su prikazani likovi seljaka i plemića, te izživljavanju vlastelina nad kmetovima. Širenje mišljenja kako štetnog po vlastelu može prouzročiti smanjenje poštovanja prema plemićkom staležu.

Književna vrsta

- Pripovijetke o lošem položaju tadašnjih seljaka, a pogotovo kmetova.

Inspiracija iz sličnog djela:

- Promatranje i objektivno opisivanje događaja u prirodi koji svoje osjećaje prenosi u krilo prirode i u predmete što ih opisuje. Takvima je pripovjedačima priroda postala rezonancijom njihove čuvstvene nutrine, kao što je opisivao Charles Dickens u svojim djelima.

Vrijeme radnje: 1852. godina

Mjesto radnje: Rusija.

Likovi:

Arkadij Pavlič Penočkin bivši gardijski oficir mladi vlastelin, obrazovan koji se vrlo uspješno bavio gospodarstvom. Strog i pravedan, brine se o svojim podanicima. Odijeva se odlično i ukusno, čita francuske knjige i novine, a u kartanju je majstor. Najbolji ženidbeni kandidat.

Sofron Jakovlič nadstojnik, nizak, plećat, sijed i krepak čovjek.

Iugar Foma zvan Mrgud, visok, plećat i izvrsno građen čovjek. Crna kovrčava brada zaklanjala mu je grubo muško lice, a oči sitne kestenjaste.

Sadržaj:

Nadstojnik:

Mladi vlastelin, bivši gardijski oficir Arkadij Pavlič Penočkin bio je razborit i obrazovan koji se vrlo uspješno bavio gospodarstvom. On za sebe kaže da je strog i pravedan, brine se o svojim podanicima i kažnjava ih za njihovo dobro. Odijeva se odlično i ukusno, čita francuske knjige i novine, a u kartanju je majstor. Za njega kažu da je najbolji ženidbeni kandidat i dame luduju za njim. Posjetitelja obuzima čudan nemir, pa vam čak ni udobnost ne godi.

I krenusmo kočijom put Rjabova. Kada smo stigli u selo počeo se širiti među seljacima nemir i uzbuđenje. Stigosmo do nadstojnikove kuće. Smjestili smo se u takozvanu hladnu sobu, a kočijaši su počeli donositi prtljagu. U to stiže nadstojnik Sofron Jakovljč. Bio je to nizak, plećat, sijed i krepak čovjek. Lice mu je bilo podbulo od rakije. "Oče naš, dobrotvore naš" – progovori nadstojnik – "jedva ste se izvoljeli doći. Ručicu mi dajte" – pružajući već unaprijed usne na poljubac.

"Pa što je brate Sofrone, kako idu poslovi?" – upita ga prijazno Arkadij.

"Hvala bogu sve je u najboljem redu, zahvaljujući vašoj milosti. Niste mi izvoljeli javiti da ćete doći. Ta gdje ćete prenoćiti? Ništa, ništa Sofrone" – osmjehnu se Arkadij. Navečer Arkadij zapovijedi da se u sobu donese sijeno. Sobar prostre plahte, namjesti jastuke i legosmo.

Slijedećeg smo dana išli u pregled gospodarskih zgrada i sve je bilo u najboljem redu, jedino su lica seljaka bila turobna. Arkadij se topio od miline. Kada smo izlazili iz pojate, dva su seljaka klečala pored kaljuže. "Što hoćete? Što radite?" – pitao Arkadij.

"Pomozi nam gospodaru?" – i ponovo se pokloniše.

"Smiluj nam se gospodaru. Sasvim smo upropašteni" – reče starac.

"Tko te je upropastio?"

"Pa Sofron Jakovljč gospodaru. Dva mi je sina preko reda dao u novake, a sad hoće i trećega. Jučer mi je gospodin otjerao kravicu i istukao domaćicu." – reče seljak. "Gospodaru Arkadije pomozi? Ovako se dalje ne može. Omrznuo me Sofron, hoće da me satre gospodaru!". "I ne samo nama" – reče mladi seljak.

"A tko tebe pita? Što je ovo? Pa ovo je buna! Ne savjetujem ti da se kod mene buniš. Dobro idite. Ama idite, zapovjediti ću kad vam kažem".

Kada sam se spremao u lov s Anpadistom seljakom, zapitah ga poznaje li nadstojnika: "Kakav je to čovjek?".

Odgovori on: "Pseto, a ne čovjek, to se imanje vodi na Penočkinu, dok je pravi gazda Sopron. Seljaci su mu do grla dužni, rade mu k'o nadničari. Sasvim ih je satro. On ne radi samo sa zemljom, već trguje sa stokom, maslom i katranom. Po meni je beštija. Ali mu ne valja što hoće da tuče.

Zvijer je, a ne čovjek "Pa što se ne tuže?" pitam. Baš ste se sjetili što je briga gospodara! Uredno mu plaćaju danak, pa što ga se tiče. A ovog starog seljaka će satrti. Knez će ga prebiti. A zbog čega ispašta. Na zboru se porječkao sa nadstojnikom, nije valjda više mogao trpeti. Sad će ga dotući. Razbojnik bez srca i duše, kuček prosti mi Bože.

Mrgud

Kad sam se vraćao iz lova, spremala se oluja. Drveće zašumi, a krupne kapi kiše oštro zabubnjaše i nastade oluja. Morao sam stati. Nisam vidio prst pred nosom. Sakrih se pod široki grm, čekajući da nevrijeme prestane. Najednom u bljesku munje ugledah golemu priliku. Bio je to lugar Foma zvan Mrgud. "Neće skoro stati" – reče lugar – "morao bih vas odvesti svojoj kući". "Daj molim te" – rekoh. Uhvatio konja za uzde i krenusmo njegovoj kući. Tamo nas je dočekala

djevojčica u košuljici i bosih nogu s fenjerom u ruci. Bila je to koliba samo s jednom sobom. Čađava, niska i gotovo prazna bez ležaja, pod tavanicom i bez pregrada. Usred kolibe visila je kolijevka s djetetom privezana za kraj dugačke motke. Pogledah oko sebe i srce mi se stegne. "Zar si sama ovdje?" – upitah djevojčicu. "Sama !" – odgovori. Uđe lugar, bio je to visok, plećat i izvorsno građen čovjek. Crna kovrčava brada zaklanjala mu je grubo muško lice, a oči sitne kestenjaste. "Oluja jenjava, otpratit ću vas do kraja šume".

Izađosmo zajedno. Kiša je prestala. Najednom smo začuli udarce sjekirom. Netko je oprezno sjekao grane. Kotači su škripali, a konj je frktao. "Kuda ćeš ? Stoj !" – zagrmí Mrgudov željezni glas. Pokraj oborena drveta na zemlji borio se lugar s kradljivcem. Ugledah mokra seljaka u dronjcima. Bijedno kljuse je stajalo do njega. "Pusti ga !" – šapnu Mrgudu – "ja ću platiti drva". Mrgud šutke uhvati lijevom rukom konja za grivu, a desnom je držao kradljivca za pojas. Jedva nekako dokopasmo se kolibe. Kiša je lijevala kao iz kabla.

"Ostavi ga ondje, ne diraj ga" – reko.

"Fomo Kuzmiću" – progovori seljak – "Pusti me, glad me je natjerala. Pusti me"

"Znam ja vas" – sumorno će lugar – "cijelo vaše selo je takvo, sve jedan lopov gori od drugoga".

"Propali smo, kažem ti, pusti me".

"Nitko ne smije krasti !" – reče lugar.

"Natjerala me glad, dječica mi krište, znaš i sam. Teško mi je".

"A oni ipak ne idu u krađu".

"Konjića" – nastavi seljak – "konjića, pusti bar njega" – kukao je seljak.

"Kažem ti da ne mogu. Nisam ni ja slobodan" – reče Mrgud.

Čekao sam što će biti. Seljak se iznenada uspravi. Oči mu se zažarile, a lice zarumenilo: "E, pa nažderi se. Na zlikovče prokleti, pij kršćansku krv, pij. Tebi govorim krvopijo, tebi. Eh, ti sad ću ja ... Pa što onda? Svejedno sam propao, što ću bez konja. Nek' sve propadne i žena i djeca, nek' sve pocrka. Ali čekaj dopasti ćeš i ti šaka."

Mrgud se podiže. "Ud'ri, ud'ri" – nastavi seljak.

"Šuti" – zagrmí lugar i pođe dva koraka.

"Nemoj, Foma" – povikah – "ostavi ga, neka ide s milim Bogom"

Mrgud ga uhvati za rame. Pritekoh u pomoć seljaku. Na moje veliko čudo lugar otvori vrata i izbaci seljaka van: "Nosi se dovraga sa svojim konjem" – povika za njim – "ali pazi se drugi puta".

"E Mrgude, baš si me iznenadio. Vidim da si čovjek i pol".

"Ta manite gospodine, samo nemojte nikome ništa govoriti".

Nakon pola sata oprostio sam se s njim na kraju šume.

Šuma i stepa

Lov s puškom i psom je divan, a užitak je izvesti se u proljeće prije zore. Na nebu gdje se trepne zvijezda, povjetarac naleti kao lagani val, nejasan šapat noći. Par bijelih gusaka, tek što su se probudile, prolaze nijemo i polako preko puta. Ribnjak se tek počinje pušiti. Konji zvučno gacaju po lokvama, a kočijaš zvižduče. Rub se neba rudi, zrak biva svjetliji, cesta sve vidljivija. U seljačkim kućama gore luči crvenim plamenom i čuju se snažni glasovi. Svjetlost nadolazi kao bujica. Sunce se diže, nebo je vedro. Vrijeme će biti krasno. Popeli ste se na brdo. Kakav vidik ! Rijeka se vijuga i povlači nejasno kroz maglu, za njom livade za livadama, brežuljci, kroz vlažan

sjaj prosut zrakama. Jasno se ističe daljina.

Kako slobodno dišu grudi, kako se brzo pokreću udovi, kako se krijepi sav čovjek, prožet svježim dahom proljeća. Ljetno srpanjsko jutro. Tko je osim lovaca iskusio kako je lijepo švrljati u zoru kroz grmlje. Trag vaših nogu ostaje za vama kao zelena crta na rosnoj travi. U glavi vam se vrti i osjećate umor od obilja miomirisa. Sunce se diže sve više i više. Evo već je vruće. “Gdje bi se tu brate mogao napiti vode” – pitate kosca. “Pa eno vam u jaruzi bunara”. I zaista pod obronkom krije se izvor. Svalite se na zemlju, napijete se, ali ste lijeni da se maknete. “Ali što je ovo ? Navlači li se oblak. Sijevnu munja. O, pa evo dvije. Trava, grmlje, sve je odjednom potamnijelo. Kakva kišica ! Kakve munje ! Oluja je minula, izlazite iz sjenika. Bože kako sve blista, kako je zrak svjež, kako miriše na jagode i gljive. Već pada mrak. Večernje rumenilo planulo je kao požar. Sunce se smirilo. Jedna se zvijezda upalila pa treperi. Vrijeme je da pođete kući. Objesivši pušku o rame, idete brzo kao da ste umorni. Pada noć. Mjesec izlazi, a eno dolje u selu trepere svjetla.

A kako je ta ista šuma lijepa u jesen. Nema vjetra, ni sunca, ni svjetla, ni kretanja. Blagim zrakom širi se jesenski miris, nalik na miris vina. Na lipama visi posljednje zlaćano lišće. Vlažna se zemlja ugiba pod nogama. Grudi mirno dišu, ali dušu obuzima čudan nemir. Ideš, a pred oči ti izlaze drage slike, draga lica, mrtva i živa. Čovjek vlada svom svojom prošlošću, svim svojim osjećajima i silama, svom svojom dušom. Krenuli ste u daleko lovište u stepu. Kakav stepski kraj. Pogledaš brda, kakav vidik. Od sela do sela vode uski puteljci. Crkve se bijele, a među vrbicama svjetluca se rječica. Vozite se sve dalje i dalje. Humovi su sve manji, a drveća gotovo i nema. Nakon nje, beskrajne nepregledne stepe.

A u zimski dan ići po snježnim nanosima, udisati studen, oštar zrak, nehotice žmiriti zbog sitnog svjetlucanja meka snijega koje vas zaslepljuje. A prvi proljetni dani, kada sve zablista, kroz okopnjeli snijeg već miriše ugrijana zemlja. Povjerljivo pjevaju ševe, a bujice se valjaju iz jaruge u jarugu veselo žuboreći.